

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2026. № 1. ISSN 2307-2105

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.1.93>

УДК 330.341:332.1

С. В. Фімяр,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, фінансів та обліку,

ПВНЗ «Європейський університет»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0432-2587>

В. В. Довгань,

аспірант кафедри економіки, фінансів та обліку,

ПВНЗ «Європейський університет»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-7258-0735>

**ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ВИТРАТ
І ФІНАНСУВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ І
СУБ'ЄКТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

S. Fimyar,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics,

Finance and Accounting, Private Higher Educational Establishment

“European University”

V. Dovgan,

Postgraduate Student of the Department of Economics, Finance and Accounting,

Private Higher Educational Establishment “European University”

**DIGITAL TRANSFORMATION AND ITS ROLE IN THE FORMATION
OF COSTS AND FINANCING OF INNOVATION ACTIVITY OF
ENTERPRISES AND INNOVATION ACTIVITY SUBJECTS**

У статті досліджено економічну сутність інноваційної діяльності підприємств та особливості її фінансового забезпечення в умовах ринкової економіки і цифрової трансформації. Розкрито роль фінансування інновацій як ключового елемента забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку суб'єктів господарювання. Проаналізовано основні групи джерел фінансування інноваційної діяльності, зокрема власні, залучені та позикові кошти, а також визначено їх вплив на структуру капіталу підприємства та фінансову стійкість.

Особливу увагу приділено характеристиці суб'єктів інноваційної діяльності, до яких віднесено підприємства, державні інституції, фінансово-кредитні організації, інвесторів, венчурні фонди, науково-дослідні установи, заклади вищої освіти та стартапи. Обґрунтовано значення цифрової трансформації як інструменту підвищення ефективності інноваційних процесів, оптимізації бізнес-процесів і розширення доступу до фінансових ресурсів.

У роботі узагальнено міжнародний досвід фінансування інновацій та наведено сучасні статистичні показники інноваційного розвитку України, зокрема дані Global Innovation Index і Державної служби статистики України. Зроблено висновок про необхідність застосування комплексного підходу до формування фінансового механізму інноваційної діяльності, що враховує оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом, рівень інноваційних ризиків та стратегічні пріоритети цифрового розвитку економіки.

The article examines the economic essence of innovation activity of enterprises and the peculiarities of its financial support under market conditions and ongoing digital transformation of the economy. Innovation development is considered a key factor in enhancing enterprise competitiveness, financial sustainability, and long-term growth, especially in an environment characterized by rapid technological change and increased global competition. Particular

attention is paid to the role of financing as a core component of innovation policy at both the enterprise and national levels.

The study analyzes the main sources of financing innovation activity, including own, attracted, and borrowed funds, and determines their influence on the capital structure and financial stability of enterprises. The specific features of each financing group are identified, as well as their advantages and limitations in the implementation of innovative and digital projects. The paper emphasizes the importance of selecting an optimal combination of financing sources, taking into account investment risks, liquidity requirements, and strategic development objectives.

The role of key subjects of innovation activity is substantiated, including enterprises, government institutions, financial and credit organizations, investors, venture funds, research institutions, higher education establishments, startups, and innovation clusters. It is argued that effective interaction among these participants contributes to the formation of a favorable innovation environment and accelerates the diffusion of digital technologies. Digital transformation is highlighted as a significant driver of innovation efficiency, enabling automation of business processes, implementation of information systems, and adoption of advanced digital solutions.

The article also summarizes international experience in financing innovation, with reference to leading innovative economies, and analyzes current statistical indicators of Ukraine's innovation development. The findings confirm that despite existing economic and institutional challenges, Ukraine retains significant innovation potential. The study concludes that a comprehensive approach to financing innovation activity, based on balanced use of financial resources, state support mechanisms, and digital technologies, is essential for sustainable economic development.

Ключові слова: *інновація, інноваційна діяльність, витрати, джерела, методи фінансування.*

Keywords: *innovation, innovative activity, costs, sources, financing methods.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями В умовах ринкової економіки фінансування інноваційної діяльності підприємств є одним із ключових елементів державної фінансової політики, оскільки рівень інноваційної активності суб'єктів господарювання виступає важливим індикатором соціально-економічного розвитку країни загалом. Інноваційна діяльність охоплює широкий спектр процесів, пов'язаних зі створенням, впровадженням і поширенням нових знань, технологій та управлінських рішень, що реалізуються різними суб'єктами інноваційної діяльності, зокрема підприємствами, науково-дослідними установами, закладами вищої освіти, інноваційними кластерами, стартапами, венчурними фондами та органами державної влади.

Інновації поширюються не лише на розроблення нових видів продукції, а й на вдосконалення технологічних процесів, модернізацію способів організації виробництва, управління та фінансування, а також на впровадження інструментів цифрової трансформації. Цифровізація бізнес-процесів, застосування інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизація управлінських рішень, використання великих даних, хмарних сервісів та цифрових платформ суттєво підвищують ефективність інноваційної діяльності підприємств і розширюють їхні можливості адаптації до динамічних змін зовнішнього середовища [2].

Результативність діяльності підприємств значною мірою залежить від рівня їхньої гнучкості, мобільності організаційних структур та здатності інтегрувати інноваційні й цифрові рішення у свою господарську діяльність. Розроблення та впровадження інноваційних технологій і цифрових продуктів сприяє зростанню конкурентоспроможності підприємств, зміцненню їхніх ринкових позицій як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, а також формуванню стійких конкурентних переваг у довгостроковій перспективі.

Аналіз основних досліджень і публікацій Проблематика інноваційної діяльності підприємств та її фінансового забезпечення широко висвітлюється

у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Значний внесок у розвиток теорії інновацій зробили Й. Шумпетер, який розглядав інновації як рушійну силу економічного розвитку, а також П. Друкер, який акцентував увагу на інноваціях як інструменті підприємницької діяльності та стратегічного управління. У працях цих авторів інновації розглядаються у взаємозв'язку з інвестиційними процесами, ефективністю використання ресурсів та конкурентоспроможністю підприємств.

Фінансові аспекти інноваційної діяльності досліджувалися у роботах таких зарубіжних учених, як Р. Каплан, Ю. Брігхем, С. Майєрс, які обґрунтовували значення структури капіталу, вибору джерел фінансування та управління інвестиційними ризиками. Окрему увагу в сучасних дослідженнях приділено венчурному фінансуванню, публічно-приватному партнерству та ролі держави у стимулюванні інноваційного розвитку.

Серед українських науковців значний внесок у дослідження інноваційної діяльності та її фінансового забезпечення зробили В. Цапюк, А. Боднар, А. Романюк [6], О. Амоша, Л. Федулова, І. Бланк, О. Василик, О. Кондрат [4] та інші. У їхніх працях розкрито економічну сутність інновацій, визначено суб'єктів інноваційної діяльності, проаналізовано джерела та методи фінансування інноваційних проєктів в умовах трансформації національної економіки. Значна частина досліджень присвячена проблемам недостатності фінансових ресурсів, обмеженого доступу підприємств до кредитування та необхідності активізації державної підтримки інновацій.

Окремий напрям наукових публікацій стосується цифрової трансформації економіки та її впливу на інноваційну активність підприємств. У сучасних роботах наголошується на ролі цифрових технологій, автоматизації бізнес-процесів, використанні інформаційних систем та цифрових платформ як чинників підвищення ефективності інноваційної діяльності. Водночас, попри значну кількість наукових досліджень, питання комплексного поєднання джерел і методів фінансування інновацій з урахуванням цифрової трансформації та сучасних викликів розвитку

економіки України потребують подальшого поглибленого вивчення, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Формування цілей статті. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та аналіз джерел, методів і механізмів фінансування інноваційної діяльності підприємств в умовах цифрової трансформації економіки, а також визначення ролі суб'єктів інноваційної діяльності у формуванні ефективної структури фінансових ресурсів з урахуванням міжнародного досвіду та сучасних тенденцій розвитку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток інноваційної діяльності на рівні підприємства потребує значних фінансових ресурсів і, як правило, супроводжується підвищеним рівнем ризику, що зумовлює необхідність формування оптимальної структури джерел фінансування. Під джерелами фінансування інноваційної діяльності доцільно розуміти сукупність наявних і потенційних фінансових ресурсів, а також коло економічних суб'єктів, здатних забезпечити фінансову підтримку процесів створення, впровадження та комерціалізації інновацій. До таких суб'єктів інноваційної діяльності належать підприємства, фінансово-кредитні установи, інвестиційні та венчурні фонди, держава, органи місцевого самоврядування, науково-дослідні установи, заклади вищої освіти, а також інноваційні кластери, стартапи та цифрові платформи [3, с. 102].

Аналіз структури джерел фінансування інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства дає змогу виокремити три основні групи фінансових ресурсів: власні, залучені та позикові. При цьому власні кошти виступають внутрішніми джерелами фінансування, тоді як залучені та позикові ресурси належать до зовнішніх джерел і формують фінансову основу масштабування інноваційних і цифрових проєктів.

До власних джерел фінансування інноваційної діяльності підприємства відносять: чистий прибуток від фінансово-господарської діяльності; амортизаційні відрахування; страхові відшкодування у разі втрати або пошкодження майна; кошти, отримані від реалізації нематеріальних активів

та основних засобів, зокрема програмного забезпечення, цифрових рішень та об'єктів інтелектуальної власності. Власні кошти формують основу інвестиційного потенціалу підприємства, однак у разі їх недостатності суб'єкти інноваційної діяльності змушені залучати зовнішні фінансові ресурси.

Залучення позикових коштів дозволяє підприємству використати ефект фінансового важеля, підвищити рентабельність власного капіталу та прискорити реалізацію інноваційних і цифрових трансформаційних проєктів. Водночас мобілізація залучених коштів сприяє суттєвому розширенню масштабів інвестиційної діяльності, зокрема у сферах цифровізації бізнес-процесів, автоматизації управління, впровадження інформаційних систем та інноваційних технологій.

До залучених джерел фінансування належать кошти, що надаються підприємству на постійній або довгостроковій основі та можуть передбачати виплату доходу їх власникам у формі дивідендів чи відсотків, а також не потребувати обов'язкового повернення. Серед них слід виділити кошти від емісії акцій, додаткові внески до статутного капіталу, пайову участь інвесторів, а також цільове державне фінансування інноваційних і цифрових проєктів на безоплатній або співфінансованій основі [4, с.340].

Позикові джерела фінансування включають грошові ресурси, отримані підприємством у позику на визначений строк із зобов'язанням повернення та сплати відсотків за користування. До них належать кошти від випуску облігацій та інших боргових зобов'язань, банківські кредити, фінансування з боку небанківських фінансово-кредитних інституцій, державні кредити, товарний (комерційний) кредит, фінансовий та операційний лізинг, зокрема для придбання цифрового обладнання й інформаційних технологій.

Зазначені відмінності між залученими та позиковими коштами зумовлюють специфіку їх участі у формуванні капіталу підприємства. Залучені ресурси разом із власними коштами формують власний капітал підприємства, забезпечуючи участь інвесторів у результатах господарської

діяльності на правах часткової власності. Натомість позикові кошти формують позиковий капітал і відображають фінансові зобов'язання підприємства перед кредиторами.

З урахуванням викладеного можна дійти висновку, що залучені та позикові джерела фінансування по-різному впливають на структуру капіталу підприємства, його фінансову стійкість та здатність до інноваційного й цифрового розвитку. Саме тому обґрунтування стратегії фінансування інноваційних та інвестиційних проєктів передбачає вибір відповідних методів фінансування, визначення джерел інвестицій і оптимального співвідношення між ними.

Метод фінансування інноваційного проєкту розглядається як спосіб залучення фінансових ресурсів з метою забезпечення його фінансової реалізованості. До основних методів належать самофінансування, акціонерне, кредитне, бюджетне та змішане фінансування, які активно застосовуються суб'єктами інноваційної діяльності в умовах цифрової трансформації економіки.

Вибір джерел і методів фінансування істотно впливає на ефективність інноваційної діяльності підприємства, його ліквідність, фінансову стабільність та кінцеві фінансові результати. Незалежно від обраного способу фінансування, підприємство несе неминучі витрати, пов'язані з упровадженням інновацій та цифрових рішень. Тому для забезпечення сталого інноваційного розвитку як окремих суб'єктів господарювання, так і економіки країни в цілому, доцільно формувати сприятливе інноваційне середовище на основі комплексного підходу до фінансування, який враховує оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом, рівень ризиків та довгострокові наслідки цифрової трансформації.

Міжнародний досвід свідчить про те, що ефективне фінансування інноваційної діяльності є ключовим фактором економічного зростання і конкурентоспроможності країн. За даними Global Innovation Index (GII) 2024 [8], найбільш інноваційними економіками світу є країни з високими

показниками витрат на дослідження і розробки (R&D), потужною науковою базою, розвиненим венчурним ринком та ефективною системою охорони інтелектуальної власності. Такі країни, як Швейцарія, Швеція, США та Сінгапур, традиційно очолюють рейтинги за загальними інноваційними показниками, що включають як інвестиції, так і результати впровадження новітніх технологій у виробництво й послуги. Високі позиції цих держав підтверджують важливість комплексного підходу до стимулювання інновацій через державну політику, податкові стимули, публічно-приватне партнерство та підтримку стартапів у сфері цифрових технологій і штучного інтелекту.

Для України розвиток інноваційної діяльності також є критично важливим, хоча офіційна статистика ускладнена дією воєнного стану, і окремі дані тимчасово не публікуються. Однак доступні показники свідчать про активність промислових підприємств у впровадженні інноваційних процесів, нових технологій і продукції, а також про зусилля щодо інтеграції в глобальні інноваційні ланцюги. Державна служба статистики України формує дані про кількість інноваційно активних підприємств, обсяги реалізованої інноваційної продукції та витрати на інновації, що дозволяє аналізувати динаміку інноваційної активності у промисловому секторі.

За результатами Global Innovation Index 2024 [8], Україна посіла 60-ту позицію серед 133 країн світу, що показує певну тенденцію до зниження у порівнянні з попередніми роками (55-те місце у 2023 році). Це відображає як виклики, пов'язані зі структурною трансформацією економіки, так і обмеження у фінансуванні R&D та інновацій через зовнішні фактори. Водночас у групі країн із нижчим середнім рівнем доходів Україна залишається однією з провідних за інноваційними показниками, що свідчить про наявний потенціал і можливості для подальшого розвитку інноваційної екосистеми [8].

Висновки та перспективи подальшого розвитку у даному напрямі.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що інноваційна діяльність підприємств є визначальним чинником їх конкурентоспроможності, стійкості та довгострокового розвитку в умовах ринкової економіки та цифрової трансформації. Ефективне фінансування інноваційних процесів потребує оптимального поєднання власних, залучених і позикових джерел капіталу з урахуванням фінансових можливостей підприємства, рівня ризику та стратегічних цілей розвитку. Визначено, що суб'єкти інноваційної діяльності — підприємства, держава, фінансово-кредитні установи, інвестори, наукові організації та стартапи — відіграють ключову роль у формуванні інноваційного середовища. Міжнародний досвід і сучасна статистика України підтверджують необхідність комплексного підходу до фінансування інновацій, активізації цифрових технологій та державної підтримки для забезпечення сталого економічного зростання.

Література

1. Андрушкевич Н. В., Фімяр С. В., Довгань В. В. Формування стратегії взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності Електронний журнал «Ефективна економіка» № 1 2024 р. –<https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.1>
2. Гук О. В., Шендерівська Л. П., Мохонько Г. А. Інвестування інноваційної діяльності. Київ : Видавництво «Політехніка», 2022. 186 с.
3. Гохберг Л. М., Кузнецова Т. Є. Інновації як основа економічного зростання та зміцнення позицій України в глобальній економіці. Вісник міжнародних організацій: освіта, наука, нова економіка. Україна 2022. No. 2. С. 101-117.
4. Кондрат О. Б. Інноваційні фінансові інструменти в системі розвитку підприємств. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Том 9. No. 1. С. 339-344. Doi: [https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-](https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-57)

5. Самодай В., Машина Ю., Колесник, Н. Інновації в діяльності суб'єктів господарювання в здійсненні зовнішньоекономічних операцій. *Економіка та суспільство*, (71). 2025
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5454>
6. Цапюк В., Боднар А., Романюк А. Впровадження цифрових технологій у управління підприємствами: можливості та виклики. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 2. С. 465-479.
7. Zinilli A., De Marchi M. Value-added in high technology and industrial basic research: A weighted network observing trade of high-tech goods. *International Journal of Computational Economics and Econometrics*. e Italy 2021. Vol. 10, No. 4. P. 398-418. DOI: 10.1504/IJCEE.2020.110778
8. Global Innovation Index 2024 <https://chatgpt.com/c/695194ad-8bd0-8327-a940-3a15f0c34b19>

References

1. Andrushkevych, N.V. Fimiar, S.V. and Dovhan, V.V. (2024), "Formation of the strategy of interaction of innovation activity subjects", *Efektivna ekonomika*, vol. 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.1.67>
2. Huk, O.V. Shenderivska, L.P. and Mokhonko, H.A. (2022), *Investuvannia innovatsijnoi diial'nosti [Investing in innovative activity]*, Vydavnytstvo "Politekhnik", Kyiv, Ukraine.
3. Hoxberh, L.M. and Kuznietsova, T.Ie. (2022), "Innovation as the basis of economic growth and strengthening of Ukraine's position in the global economy", *Visnyk mizhnarodnykh orhanizatsii: osvita, nauka, nova ekonomika*, vol. 2, pp. 101-117.
4. Kondrat, O. (2024), "Innovative financialtools in the enterprise development system", *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky tatekhniky*, vol. 9 (1), pp. 339-344.
5. Samodai, V. Mashyna, Yu. and Kolesnyk, N. (2025), "Innovations in the activities of business entities in the implementation of foreign economic

operations”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 71, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5454> (Accessed 20 Dec 2025).

6. Tsapyuk V. Bodnar A. and Romanyuk A. (2024), “Introduction of digital technologies in enterprise management: opportunities and challenges» *Ekonomichnyj analiz*, vol. 34 (2), pp. 465-479

7. Zinilli, A. and De Marchi, M. (2021), “Value-added in high technology and industrial basic research: A weighted network observing trade of high-tech goods”, *International Journal of Computational Economics and Econometrics*, Vol. 10, No. 4, pp. 398-418. DOI: 10.1504/IJCEE.2020.110778

8. Global Innovation Index 2024 (2025), <https://chatgpt.com/c/695194ad-8bd0-8327-a940-3a15f0c34b19> (Accessed 20 Dec 2025).

Стаття надійшла до редакції 28.12.2025 р.